

Celem badania ex-post było podsumowanie i ocena rezultatów poszczególnych działań projektowych pod względem efektywności realizacji celów oraz skuteczność osiągnięcia zakładanych rezultatów i rozwiązań zdiagnozowanych problemów środowiskowych. **Celem projektu „Masz prawo do skutecznej ochrony przyrody”** jest natomiast podwyższenie poziomu świadomości i wiedzy organów zaangażowanych w ochronę przyrody na temat przepisów prawa dotyczących ochrony przyrody, a także poprawa koordynacji działań i ułatwienie egzekwowania prawa w zakresie ochrony przyrody poprzez realizację pilotażowych działań edukacyjnych i informacyjnych skierowanych do różnych grup interesariuszy związanych z egzekwowanie przepisów odnośnie ochrony przyrody oraz ogółu społeczeństwa.

Przeprowadzone badanie pozwoliło stwierdzić, że uczestnictwo w projekcie w umiarkowanym lub wysokim stopniu przyczyniło się do **zwiększenia poziomu wiedzy dotyczącej ochrony przyrody, w tym sieci Natura 2000 wśród grup docelowych projektu**, tj. przedstawicieli organów sądowiczych, prokuratur, organów ścigania, pozostałych podmiotów i osób zajmujących się lub zainteresowanych tematyką ochrony przyrody (m.in. GDOŚ i RDOŚ oraz GIOŚ i WIOŚ w zakresie prawnej ochrony przyrody, a także osoby studiujące kierunki prawnicze na publicznych uczelniach wyższych) oraz ogółu społeczeństwa ze szczególnym uwzględnieniem ekologicznych organizacji pozarządowych, które mają w swoim statucie działania na rzecz ochrony przyrody. Dzięki tym działaniom **potrzeby informacyjne w zakresie wiedzy dotyczącej ochrony przyrody zostały zaspokojone**, mimo iż na przestrzeni lat ulegały zmianie (zmiany legislacyjne, świadomość obowiązujących przepisów, zanik bioróżnorodności, niszczenie przyrody, większa ilość spaw związanych z ochroną przyrody).

Dzięki realizacji projektu (m.in. organizowanym szkoleniom, kursom, działaniom informacyjnym) **zmieniły się także postawy grup odbiorców wobec prawa ochrony przyrody**, dzięki czemu **efekty będące rezultatem udziału w projekcie będą odczuwalne w dłuższej perspektywie czasu**. Wiedzę zdobytą w wyniku udziału w projekcie dotychczas wykorzystwała w pracy zawodowej prawie połowa odbiorców. Przedstawiciele organów sądowiczych, prokuratur, organów ścigania, pozostałych podmiotów i osób zajmujących się tematyką ochrony przyrody stwierdzili, że **działania organizowane w ramach projektu były przydatne, interesujące i dostosowane do ich potrzeb**.

Podczas realizacji zdecydowanej większości działań projektowych **nie wystąpiły żadne problemy**, a w przypadku ich pojawienia się, zostały one szybko rozwiązane. **Poziom prowadzonych kursów i szkoleń z zakresu ochrony przyrody był wysoki**, a organizacja działań wystarczająca i odpowiednia. Większość badanych stwierdziła, że **nie ma potrzeby wdrażać innych działań w celu zwiększenia skuteczności egzekwowania przepisów prawa w zakresie przestępstw i wykroczeń przeciwko ochronie przyrody**, zaś wśród propozycji takich działań wskazano m.in. na: konsultacje przy nowelizacji przepisów z

organami bezpośrednio działającymi przeciwko wykroczeniom i przestępstwom przeciwko ochronie przyrody, poszerzenie współpracy między jednostkami odpowiedzialnymi za ochronę przyrody oraz organami ścigania, dalsze prowadzenie szkoleń edukacyjnych dla opisanych wyżej grup docelowych, skierowanie działań informacyjnych i edukacyjnych do mieszkańców obszarów chronionych lub zagrożonych i dzieci w szkołach oraz szerokiej akcji promocyjnej dla społeczeństwa, prowadzonej głównie w mediach i socialmediach.

Poszerzenie wiedzy na temat ochrony przyrody, zdobycie aktualnych informacji oraz zmiana postaw wśród organów ścigania i organów sądowniczych, może **wpłynąć na zwiększenie liczby spraw związanych z ochroną przyrody, które zakończyły się wszczęciem postępowania oraz przyczynić się do ułatwienia egzekwowania prawa w zakresie ochrony przyrody** Dotychczas prowadzono jednak stosunkowo niewiele spraw dot. interwencji w zakresie egzekwowania prawa ochrony przyrody, w związku z tym niewielka była też współpraca między organami ścigania i organami sądowniczymi) a przedstawicielami GDOŚ, RDOŚ, GIOŚ i WIOŚ. **By tę współpracę poprawić i poszerzyć, zaproponowano m.in.** zwiększenie przepływu informacji między instytucjami w zakresie legislacji, organizację wspólnych szkoleń, podpisanie i wdrożenie porozumienia współpracy wraz z określeniem zakresu wspólnego działania oraz tworzenie opracowań opisujących zakres kompetencji i możliwe prawne sposoby podejmowania interwencji związanych ochroną środowiska zarówno dla przedstawicieli policji, jak i straży miejskich i gminnych. Działania te mają szansę powodzenia, gdyż grupy docelowe zadeklarowały **zainteresowanie kontynuacją udziału w działaniach realizowanych w ramach projektu oraz współpracą.**

Przed rozpoczęciem projektu **przeprowadzono ewaluację ex-ante**, która pozwoliła na określenie metod, którymi będą prowadzone działania edukacyjno-informacyjne w ramach projektu. Projekt rozpoczął się **konferencją**, w której uczestniczyło 115 osób, głównie przedstawicieli GDOŚ/RDOŚ. W 2017 roku, ramach działań projektowych, uruchomiono *kurs e-learningowy*, który ukończyło 10 456 osób (przy zakładanym wskaźniku wynoszącym 300 osób), głównie przedstawicieli organów ścigania. W trakcie trwania projektu organizowane były także **szkolenia w formie warsztatów**, gdzie opracowywano schemat postępowania na wypadek zdarzenia z zakresu ochrony przyrody. Na przestrzeni lat 2018-2021¹ przeprowadzono: 17 szkoleń dla funkcjonariuszy Policji, 11 szkoleń dla Prokuratorów, 7 szkoleń dla przedstawicieli Sądownictwa, w których uczestniczyło łącznie 748 osób. Prowadzone były także **szkolenia i staże dla pracowników RDOŚ**, którzy w sytuacji podejrzenia

¹ Szkolenia przewidziane były do realizacji do 2020 roku, jednakże z uwagi na pandemię wirusa SARS-CoV-2 realizacja ostatnich szkoleń przesunięta została do września 2021 roku.

popęnienia przestępstwa przeciwko przyrodzie, będą pełnić rolę „osób pierwszego kontaktu” (26 osób) oraz **szkolenia dla przedstawicieli organizacji pozarządowych** (35 osób).

W 2018 roku opracowano **glosariusz podstawowych pojęć z zakresu prawnej ochrony przyrody** dla organów sądowniczych i organów ścigania, zaś w 2021 roku przedstawiciele Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, Komend Wojewódzkich Policji oraz Szkół Policji wypracowali **uniwersalny algorytm współpracy** pomiędzy RDOŚ i Komendami Wojewódzkimi Policji. Powstało także opracowanie **zbioru wzorcowych orzeczeń sądowych z zakresu prawnej ochrony przyrody w Polsce**.

Przez cały okres trwania projektu prowadzono **działania informacyjno-promocyjne** za pomocą strony internetowej, portali społecznościowych, serwisu YouTube, trzech spotów oraz kampanii w środkach transportu miejskiego w sześciu największych miastach wojewódzkich Polski. Prowadzony był także **monitoring** przy wykorzystaniu dostosowanych narzędzi, rezultatem czego są częściowe raporty okresowe z realizacji monitoringu mid-term.

Do oczekiwanych **rezultatów projektu** zaliczyć należy: 1) zwiększenie wiedzy na temat prawnej ochrony przyrody (wskaźnik 10%); 2) podniesienie wiedzy i świadomości organów sądowniczych i Prokuratury w Polsce na temat prawnych aspektów ochrony przyrody, (wskaźnik 5% sędziów); 3) podniesienie wiedzy i świadomości Policji w Polsce na temat prawnych aspektów ochrony przyrody (10% organów ścigania); 4) zwiększenie skuteczności egzekwowania przepisów prawa w zakresie przestępstw i wykroczeń przeciwko ochronie przyrody (wskaźnik 10% spraw przekazanych Policji); 5) dotarcie z informacją o tematyce i działaniach Projektu do odbiorców (wskaźnik 50 000 odbiorców).